

FAMILIA DUHOVNICEASCĂ A MONAHIILOR PUTNENI ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA

În secolul al XVIII-lea, mai ales în perioada 1750–1775, pe lângă Mănăstirea Putna au funcționat două sihăstria, Sihăstria Putnei și Sihăstria Ursoaia, dedicate vieții sihăstrești, și un așezământ numit Mănăstirea veche (în jurul bisericii Dragoș Vodă, la est de mănăstire), orientat spre activități cărțurărești.

Ansamblul monahal al mănăstirii și al așezămintelor ei este redat în tabloul realizat în perioada 1761–1768, ca urmare a activității de rectificare a mănăstirii desfășurate de Mitropolitul Iacob Putneanul.

Prezentăm în continuare temeiurile istorice care arată că în secolul al XVIII-lea monahii viețuitori la Mănăstirea Putna și în așezămintele ei (Sihăstria Putnei, Sihăstria Ursoaia, Mănăstirea veche) au alcătuit o familie duhovnicească unică, descrisă de expresia mitropolitului Iacob Putneanul: „o casă sunt”.

Rostul și slujirea mănăstirii în ansamblul viețuirii de la Putna este exprimat cel mai bine în cuvintele mitropolitului Iacob: mănăstirea este „maica și clironomia”¹ sa, după cum scrie în prima parte a testamentului, datat între 1 septembrie 1761 și 31 august 1762. *Clironomie* înseamnă moștenire. Așadar, relația lui cu mănăstirea este că se naște duhovnicește din ea, iar ea moștenește rodul său duhovnicesc. Mănăstirea este maică duhovnicească și moștenitoare a tuturor așezămintelor ei.

Cele două sihăstria sunt locuri ale nevoinței duhovnicești mai înalte, în care părinții mănăstirii doritori de liniștea isihiei și care sunt capabili să poarte nevoința pustnicească și primesc binecuvântare se retrag, putând primi și viețuitori de la alte mănăstiri. Ca semn al înțelegerii idealului nevoinței celei mai înalte, unii dintre părinții mănăstirii ale căror ascultări îi împiedică să se dedice vieții sihăstrești vin la Sihăstria Putnei pentru a primi aici schima monahală, precum Mitropolitul Iacob și episcopul Dositei Herescu, ori chiar schima mare, cum a făcut Mitropolitul Iacob. Trebuie spus că, în general, în secolul al XVIII-lea, pe lângă marile mănăstiri s-au dezvoltat sihăstria.

Vom enumera mai jos o parte dintre legăturile între viețuitorii de la mănăstire, cele două sihăstria și Mănăstirea veche, care exemplifică împreună-lucrarea lor vreme de un secol, care a culminat cu frumoase și sfinte reușite duhovnicești, dar și materiale, culturale, patriotice în perioada 1750–1775.

Mănăstirea Putna a fost ctitorită de către Sfântul Voievod Ștefan cel Mare pe locul unei străvechi vetre sihăstrești. Chiar în incinta mănăstirii s-au găsit rămășițele pământești ale unor sihaștri care au viețuit în această zonă cu cel puțin câteva decenii înainte de perioada ștefaniană. În perioada ștefaniană, un sihastru pe nume Anastasie viețuia pe locul unde va ființa Sihăstria Putnei, care venea pentru a se împărtăși la mănăstire². După tradiție, viețuirea sihăstrească nu a încetat după perioada ștefaniană, dar din secolele al XVI-lea și al XVII-lea nu se păstrează nume de sihaștri în zona mănăstirii.

¹ Toma Gh. Bulat, „*Diiata*” mitropolitului Moldovei Iacob I Putneanu, în *MMS*, XL (1964), 11–12, p. 606.

² Egumenul Sila, *Istoricul Sihăstriei Putnei*, editat de Teodor Balan, Cernăuți, 1936, p. 9–10.

La sfârșitul secolului al XVII-lea, se așează la Sihăstria Ursoaia monahul transilvănean Lazăr, care apoi se mută la Sihăstria Putnei. Cu sprijinul unuia dintre ctitorii noi ai mănăstirii din secolul al XVIII-lea, marele vistier Ilie Cantacuzino, se ridică la Sihăstria Putnei o bisericuță de lemn și se construiesc aici trei chilii pentru sihăstria care viețuiau în zonă. Sihăstria Putnei va deveni cel mai important așezământ de lângă mănăstire în secolul al XVIII-lea.

Povățuirea sihăștrilor va fi încredințată unui părinte duhovnicesc care poartă titlul de „stareț”. Menționăm că până la începutul veacului al XIX-lea, în monahismul românesc conducătorul unei mănăstiri purta titlul de „egumen”, iar părinții duhovnicești care se îngrijeau de povățuirea duhovnicească pe cel de „stareț”³. După epoca sfântului Paisie Velicikovski, titulatura de „stareț” devine sinonimă cu cea de „egumen” și este purtată până în prezent de către conducătorul unei mănăstiri.

Primul „stareț”, primul părinte duhovnicesc de la Sihăstria Putnei al cărui nume se cunoaște este starețul Teodosie, de la începutul secolului al XVIII-lea. În vremea sa, un monah de la Lavra Pecerska, Dosothei, vine la Mănăstirea Putna și apoi se retrage la sihăstrie. Tot acum, vine la sihăstrie viitorul stareț Sila, foarte tânăr, care este călugărit în schima mică și hirotonit ierodiacon de către episcopul Calistru de Rădăuți, de metanie din Mănăstirea Putna.

În 1715, starețul Teodosie moare și episcopul Calistru îl pune stareț pe Dosothei, care va conduce așezământul vreme de 38 de ani. Curând, Cuviosul Sila este tuns în schima mare și este hirotonit ieroschimonah.

În octombrie 1731, Mitropolitul Antonie al Moldovei dă permisiunea ca ieroschimonahul Sila să fie ajutor bătrânului stareț Dosothei de la Sihăstria Putnei⁴. Odată cu numirea ca ajutor, îl desemnează pe Sila și ca viitor stareț, după moartea starețului Dosothei.

Pe 24 martie 1733, Mitropolitul Antonie îl tunde în schima mică, la sihăstrie, pe viitorul mitropolit Iacob Putneanul, viețuitor la mănăstire.

În 2 septembrie 1753 moare starețul Dosothei. Rânduirea următorului stareț este făcută de către Mitropolitul Iacob, care, înainte de sfârșitul anului 1753, îl desemnează stareț pe Cuviosul Sila⁵.

Mitropolitul Iacob cheamă la Iași, în 1754, pe ieromonahul Nathanail (Cuviosul Natan), eclesiarhul Mănăstirii Putna, împreună cu care alcătuiește pomelnicul Mitropoliei Moldovei⁶. Din același an, 1754, datează o singhelie a Mitropolitului Iacob dată „noului prezviter Nathanail”⁷, aflat la Iași. La 17 februarie 1755, Mitropolitul Iacob îi acordă acestuia slujba duhovniciei⁸.

În anul 1754, Mitropolitul Iacob Putneanul l-a rechemat în țară pe arhimandritul Vartolomei Mazereanul, călugăr putnean plecat cu Mitropolitul Antonie în spațiul rusesc, pentru „treaba tălmăcirii cărților de pe limba slovenească

³ Într-o însemnare din 2 februarie 1787, un ieromonah Chiril, de metanie din Putna, îl numește pe Mitropolitul Iacob starețul său, în sensul de părinte duhovnicesc, cf. I. Caproșu și E. Chiaburu, *Însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei. Un corpus editat de ~*, II, Iași, 2008, p. 450.

⁴ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Suceava, fond Mănăstirea Putna, pachet 1, nr. 60; Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna. Cu două apendice*, București, 1905, p. 102, nr. 5.

⁵ Dimitrie Dan, *op. cit.*, p. 12.

⁶ Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888, p. L.

⁷ Dimitrie Dan, *op. cit.*, p. 102, nr. 7.

⁸ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Un colaborator al lui Iacob Putneanul: ieromonahul Nathan(il)*, în **AP**, V, 2009, 1, p. 316, **Anexă**, nr. 1.

pe limba moldovenească”. Arhimandritul Vartolomei fusese numit cu șase ani în urmă, la 1 octombrie 1748, egumen la Mănăstirea Solnoveski, de către episcopul Ioasaf al Belgorodului, urmașul Mitropolitului Antonie. În 1754–1755, arhimandritul Vartolomei traduce *Apoftegmata*, la dispoziția Mitropolitului Iacob⁹. În 15 august 1755, mitropolitul Iacob îl hirotesește arhimandrit pe Vartolomei Mazereanu, numindu-l egumen la Mănăstirea Putna.

În 1754, ieromonahul Nathanail scrie un *Pavecernic*, tradus din slavonă de către arhimandritul Vartolomei Mazereanu¹⁰.

În 1755, Mitropolitul Iacob l-a trimis pe Cuviosul Sila în Țara Românească, la domnitorul și boierii de acolo, pentru a strânge fonduri necesare refacerii Mănăstirii Putna¹¹.

În 6 ianuarie 1756, la comanda Mitropolitului Iacob Putneanul, starețul Mihail Mazerianul de la Sihăstria Ursoaia traduce din slavonă lucrarea *Piatra smintirii*¹².

În noiembrie 1756, la inițiativa Mitropolitului Iacob, ieromonahul Natahanail realizează al doilea pomelnic al său, pentru Mănăstirea Putna: *Prothesis, adecă Pomealnec al sfintei mănăstiri a Putnei*¹³.

Anul 1757 marchează o altă lucrare importantă pentru Mănăstirea Putna: înzestrarea cu 86 de icoane, aduse de la Kiev. Pentru procurarea acestora, Mitropolitul Iacob i-a trimis pe arhimandritul Vartolomei Mazereanu și pe ieromonahul Calistru de la mănăstire, împreună cu ieromonahul Mihail Mazerianul de la Sihăstrie¹⁴.

În ziua de 26 decembrie 1757, Mitropolitul Iacob Putneanul scrie viețuitorilor Mănăstirii Putna despre demersul său ctitoricesc de refacere a mănăstirii și cere învoire pentru a îngropa osemintele părinților săi în pridvor¹⁵. În aceeași scrisoare, se amintește faptul că Arhimandritul Vartolomei îl înștiințase pe mitropolit despre rugămintea starețului Sila de la Sihăstrie de a i se da patru oameni din satul Crasna (al mănăstirii) „cu dijma și boerescul lor”.

Răspunsul mitropolitului a fost acela că „de bună vreme că **acea Săhăstrie iaste tot o casă cu m(ă)năstire(a) cea mare**”, cererea se cuvenea a fi împlinită, mai ales că starețul Sila făcuse multă osteneală și milostenie cu mănăstirea.

În 1758, domnitorul Scarlat Grigorie Ghica emite un act pentru zidarul Dimitrie, pe care îl pune „sub purtarea de grijă” a mitropolitului, care avea „mult lucru a lucra în Mitropolie și la Mănăstirea Putna, cum și la Sihăstria Putnei”¹⁶.

În data de 7 ianuarie 1759, domnul Teodor Calimachi voievod a acordat câteva scutiri, printr-un hrisov, Mănăstirii vechi de la Putna¹⁷. Este pentru prima dată când acest așezământ putnean apare în acte în această perioadă ca având viețuitori. El mai primise dani în secolele anterioare, dar fără a fi menționată viața

⁹ I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, p. 40.

¹⁰ N. A. Ursu, *Contribuții la istoria culturii românești. Studii și note filologice*, Iași, 2002, p. 87.

¹¹ *Istorie pentru Sfânta Mănăstire Putna*, în V. A. Urechia, *Inscripțiuni de pe manuscrise. Comunicări și note*, în **ARMSI**, s. II, tom. IX, 1886–1887, p. 61.

¹² I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, p. 511.

¹³ Monah Alexie Cojocaru, *Pomelnicul Mănăstirii Putna (1756)*, în **AP**, VIII, 2012, 2.

¹⁴ V. A. Urechia, *op. cit.*, p. 62.

¹⁵ Ieromonah Dosoftei Dijmărescu, Ioan-Augustin Guriță, *Mitropolitul Iacov Putneanul către obștea Mănăstirii Putna*, în **AP**, V, 2009, 2, p. 25–26, **Anexe**, nr. 3.

¹⁶ Dimitrie Dan, *op. cit.*, p. 97, nr. 113 (rez.).

¹⁷ Arhiva Mănăstirii Putna (**AMP**), *Documente istorice*, nr. 187 (mapa II); Dimitrie Dan, *op. cit.*, p. 97, nr. 114.

monahală în jurul bisericii lui Dragoș Vodă. Acum, testamentul pe care arhimandritul Vartolomei Mazereanu l-a redactat în 1 ianuarie 1779 amintește că făcuse la Mănăstirea veche „chilii pentru mine” și „chilii noao [...] care să fie pentru un călugăr”¹⁸, ceea ce arată existența unei viețuiri monahale permanente aici. Este menționată și „chilia pentru prosforniță”, adică încăperea în care se făceau prescurile, necesară doar în cazul existenței unui program liturgic regulat. La 18/30 noiembrie 1854, vorbind despre istoricul și proprietățile „mănăstirii vechi a Putnii”, ieromonahul Sevastian Gheorghiescu spunea: „pe lângă care biserică, fiind ea ca un schit, totdeauna călugări au viețuit”¹⁹.

În 1760, ieromonahul Nathanail, eclesiarhul mănăstirii Putna, realizează *Canonul sufletului din toate zilele către Preasfânta Fecioara Mariia Maica lui Hristos Dumnezeu acum întru acest chip dintâi tălmăcit și scris din slovenia în sfânta și vestita mănăstire în Putna*²⁰, la inițiativa Mitropolitului Iacob.

În 1760, când mitropolitul Iacob își dă demisia din scaunul mitropolitan și se retrage la Putna, actul de la Ioan Teodor Callimachi prevede drepturile lui în raport cu Mănăstirea Putna, fără a menționa nimic despre sihăstria ei; situația este aceeași în cazul actelor similare date fostului mitropolit de către Grigore Callimachi în 1762 și 1767. Cu toate acestea, Mitropolitul Iacob este, în mod evident, cel care supraveghează și viața de la sihăstrie. Lipsa menționării explicite a acestei supravegheri arată includerea de la sine a sihăstriei în instituția mănăstirii.

În 1764, starețul Mihail Mazereanu este atestat ca fiind la Sihăstria Ursoaia, care avea hramul Sfântul Antonie cel Mare²¹.

În 1766, arhimandritul Vartolomei Mazereanu traduce și scrie un sbornic la îndemnul „precinstului ieromonah Mihail de la Săhăstria Ursoaia”²². Conlucrarea dintre ei a fost atât de însemnată, încât arhimandritul Vartolomei a dorit să întocmească chiar un opis cu lucrările realizate la comanda și cu plata starețului Mihail Mazereanu²³.

Un potir care are inscripția „Ursoaia, 7275 <1767>”²⁴ a fost probabil comandat de starețul Mihail și lucrat de monahul Rafail argintarul de la mănăstire, cel care a făurit multe obiecte pentru mănăstire și sihăstriile ei.

În ianuarie 1768, arhimandritul Vartolomei traduce și scrie „Din osârdia Preosfințitului chirio chir Iacob, proin mitropolit Moldovei” un „Postrig shimnicesc”²⁵.

Două din traducerile arhimandritului Vartolomei Mazereanu sunt date 1 ianuarie 1777 și sunt importante pentru înțelegerea legăturilor dintre monahii familiei duhovnicești de la Putna. Pe o carte a Sfântului Isaac Sirul se află însemnarea privind scrierea ei, care arată că aceasta s-a făcut cu binecuvântarea mitropolitului Gavriil și a episcopului Dositei Herescu, „fiind igumen sf(i)ntei M(ă)n(ă)stirii Putnii precuvioșie sa chir Ioasaf și stareț Săhăstriei Putnii precuvioșie sa chir Sila ieroshiomonah. Prin multa osârdie și cheltuiala a precinstului

¹⁸ D. Dan, *Arhimandritul Vartolomei Mazereanu. Schiță biografică și bibliografică cu mai multe anexe*, în **ARMSL**, seria a II-a, XXXIII, 1911, p. 304.

¹⁹ *Ibidem*, **Anexa**, nr. VI, p. 319.

²⁰ I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, p. 97.

²¹ **AMP**, mapa IV, nr. 1577/24.

²² I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, p. 157.

²³ Ștefan S. Gorovei, *Vartolomei Mazereanu. Noi contribuții*, în **AP**, V, 2009, 2, p. 115.

²⁴ Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, p. 57.

²⁵ V. A. Urechia, *Inscripțiuni după manuscrise*, p. 54.

ieromonah Mihail de la numita Săhăstrie și duhovnicul numitei m(ă)n(ă)stiri s-au tălmăcit di pe slovenie și s-au scris pe moldovenie această carte [...], în sf(â)nta m(ă)n(ă)stire Putna de smeritul păcătosul și (ne)vrednicul arhimandritul Vartholomei Madzereanul”²⁶. Așadar, acum starețul Mihail Mazereanu se afla la Sihăstria Putnei și era duhovnicul obștii de la mănăstire.

La 20 ianuarie 1777, cuviosul Natan redactează actul prin care Mitropolitul Iacob dăruia Sihăstriei, pentru pomenirea sufletului său și al părinților săi, „o prisacă cu stupi cu 100 matce”²⁷.

Pe 11 mai 1778, cu câteva zile înainte de trecerea sa la cele veșnice, Mitropolitul Iacob merge la sihăstrie, unde este tuns în schima mare cu numele de Eftimie de către Cuviosul Natan. Însemnarea numelui Cuviosului Natan în *Pomelnicul* mănăstirii este însoțită de specificația „**acesta au fost d[u]hovnic mai sus numitului mitropolit, care l-au și călugărit în sfânta shimă, 1778, mai 11**”²⁸.

În 1 ianuarie 1779, arhimandritul Vartolomei își întocmește testamentul, în care vorbește pe larg despre realizările și daniile sale la Mănăstirea veche. Dacă sihăstriile erau dedicate celor care voiau să trăiască o viață isihastă, el face din locașul de la mănăstirea veche un loc dedicat educației, zidind clădirea școlii pentru care Mitropolitul Iacob va obține dreptul de funcționare. Va specifica faptul că prevederile rânduite în testament sunt obligatorii, accentuând pe cele pentru Mănăstirea veche: „și câte am hotărât am și dat mănăstirii vechi așa să urmeze, și nime întru nimic să nu le strămute”²⁹. Deși purtător de grijă pentru acest așezământ, căruia îi dă o nouă viață, el își încredințează trupul, la moartea sa, obștii mănăstirii, însărcinându-l pe egumenul mănăstirii să poarte de grijă de înmormântare. În testament, el lasă mănăstirii o carte ce îi fusese dăruită de către Cuviosul Sila³⁰.

În primăvara anului 1781, la 10 martie, ieroschimonahul Sila, starețul Sihăstriei Putnei, simțindu-și trecerea din această viață aproape, hotărăște, „împreună cu cinstiții și cuvioșii fraț(i)” să lase în urma sa „stareț și părinte fraților și purtător de grije acestui sfânt și dumnezeescu și liniștit lăcaș” „pre cuviosul fratele Nathan duhovnicul”³¹. La 10 octombrie 1781, episcopul Dositei Herescu îi scrie starețului Sila: „Pentru cuviosul Nathan ce ai socotit cuvioșie ta ca să fie în locul cuvioșii tale stareț și purtător de grij(i) la toate trebile ai aceiaști săhăstriei, bine ai făcut că și de noi iaste priimit și sint”. În poziția destinatarului apare „Cuvioșii sale starețului Silii de la Sfânta Săhăstrie a Mănăstirii Putnii, cu blagoslovenie să să dea”, iar o altă mână a adăugat o precizare a împrejurării emiterii acestei scrisori: „Blagosl(o)viei arhereului starețului Silii la moarte când s-au ertat”³². Așadar, sihăstria este explicit prezentată ca fiind „**Sfânta Săhăstrie a Mănăstirii Putnii**” într-un moment în care definirile sunt foarte importante – cel al morții unui conducător și al alegerii altuia.

În 23 aprilie 1783, Cuviosul Sila trece la cele veșnice.

²⁶ I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, p. 267–268.

²⁷ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Un colaborator al lui Iacov Putneanul: ieromonahul Nathan(il)*, p. 319, **Anexă**, nr. 4.

²⁸ Monah Alexie Cojocaru, *Pomelnicul Mănăstirii Putna (1756)*, p. 237.

²⁹ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Testamente de monahi putneni în secolul al XVIII-lea*, în **AP**, VI, 2010, 1, p. 189–191, **Anexă**, nr. 2.

³⁰ *Ibidem*, p. 186, **Anexă**, nr. 2.

³¹ *Idem*, *Un colaborator al lui Iacov Putneanul: ieromonahul Nathan(il)*, p. 320, **Anexă**, nr. 5.

³² *Ibidem*, p. 320–321, **Anexă**, nr. 6.

În 1784, cu puțin timp înainte de trecerea sa la cele veșnice, Cuviosul Natan a scris un testament. Primul menționat în lista destinatarilor este Cuviosul Paisie, urmat apoi de alți cinci viețuitori de la sihăstrie și de doi viețuitori de la mănăstire, Domentian ierodiaconul și „d(u)hovnicescului fiiului meu, lui Paisie ieromonah”³³.

Cuviosul Paisie va muri la 16 decembrie 1784, iar cuviosul Natan la 26 decembrie 1784.

În 1789, pe 26 ianuarie, trece la cele veșnice episcopul Dositei Herescu.

Pe 23 decembrie 1791, ultimul părinte în viață din generația de colaboratori apropiați ai Mitropolitului Iacob de la Putna și așezămintele ei, starețul Mihail, trece la Domnul în Mănăstirea Putna³⁴.

Unitatea lor în viață s-a menținut în pomelnice. În principalul pomelnic al Mănăstirii Putna pentru a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, început de Cuviosul Natan pe când era eclesiarh la Putna în 1756, figurează la secțiunea „Alt pomelnec al răpăosaților frați ai aceștii sf(i)nte mănăstiri” și din părinții de la Sihăstria: „Paisii ieroshimonah ot Săhăs(ria)” și „Nathan ieroshimonah”³⁵. Un alt viețuitor de la Sihăstria care apare în această secțiune în pomelnicul mănăstirii este Calistrat Grigorovici (Urmă)³⁶. De asemenea, la ctitori apar ceilalți stareți: „Ieroshimonah Dosothei. Starețul Săhăst(riei). Acest stareț multe bunătăț(i) și bine au făcut aceștii mănăstir(i)”, „Ieroshimonah Sila. Stareț ot Săhăst(ria), ucenic mai sus numitului Dosothei. Acest stareț Sila au dat la această sf(â)ntă mănăst(ire) candile, paftale, potire, discose, linguri 12, copie, cadelnițe, toate acéstea, de argint, felo(a)ne și poale de icoane, și clopotul carele să chiamă Sila, și alte multe lucruri bune, și odoar(e) besericești”³⁷. Despre starețul Mihail, pomenit în 28 octombrie, se specifică „Acesta au fost d(u)hovnic, și au dat agiutori la acoperit trula besericii cu fier alb, o sută lei, și alte multe și drepte poslușanii la aceasta mănăstire au făcut, în vreme de 50 de ani”³⁸.

Această familie monahală cunoaște dezvoltări și restrângeri, ambele în jurul vetrei mănăstirii. Până la 1775, secolul al XVIII-lea a fost unul al dezvoltării. Practic, acum ies la lumină Sihăstria, Ursoaia și se reia viața la Mănăstirea veche. În schimb, sfârșitul acestui secol a însemnat o restrângere la vatra mănăstirii a casei monahale, prin închiderea Sihăstriei și încetarea viețuirii la Ursoaia și la Mănăstirea veche. Acestea s-au întâmplat din cauza faptului că regimul austriac a restricționat drastic viața monahală din nordul Moldovei, devenit o nouă provincie a Imperiului Austriac, sub numele de Bucovina, în care, din circa 800 de călugări existenți înainte de anexare, vor rămâne în jur de 8% în secolul următor.

Relațiile dintre membrii familiei duhovnicești a Mănăstirii Putna și a așezămintelor ei în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea arată că **această familie monahală a avut drept întâi-stătător pe Mitropolitul Iacob Putneanul**. El este părintele la care viețuitorii mănăstirii și ai așezămintelor ei se raportează ca la un mai-mare, un părinte de care ascultă, de la care cer binecuvântare. El este cel care

³³ *Ibidem*, p. 193, **Anexă**, nr. 3.

³⁴ I. Caproșu și E. Chiaburu, *op. cit.*, II, p. 507.

³⁵ Monah Alexie Cojocaru, *Pomelnicul Mănăstirii Putna (1756)*, p. 234.

³⁶ *Ibidem*, p. 237.

³⁷ *Ibidem*, p. 221.

³⁸ *Ibidem*, p. 193.

veghează asupra unității, el este cel care binecuvintează diferite acțiuni care țin de specificitatea unuia dintre așezăminte.

Unitatea familiei monahale putnene și specificitatea diferitelor slujiri sub binecuvântarea Mitropolitului Iacob sunt frumos exemplificate în viața Cuviosului Natan: **el se numește și „smeritul întru ieromonah Nathanail Putneanul”³⁹ în 1758, când scrie pomelnicul schitului Doljești, și „smeritul ieroshimonah Nathan, fiu al aceștii Sf(i)nte Săhăstriei”⁴⁰, în 1768, când scrie pomelnicul Sihăstriei Putnei.**

Având în vedere această unitate a familiei monahale putnene, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, în ședința din 6–7 iunie 2016, ca, în mod firesc, sărbătorirea Sfântului Iacob, Mitropolitul Moldovei, și a Sfinților Cuvioși Sila, Paisie și Natan, să se facă în zile alăturate: 15, respectiv 16 mai.

³⁹ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Un colaborator al lui Iacov Putneanul: Ieromonahul Nathan(ail)*, p. 310.

⁴⁰ Monah Alexie Cojocaru, *Pomelnicul Sihăstriei Putnei (1768)*, în **AP**, X, 2014, 2, p. 320.